

Mary Mapes Dodge

HÖBEUISUD

(Hans Brinker)

Jutustus Hollandist

2008

Tõlgitud raamatust:

The Silver Skates oh Hans Brinker
A Story of Life in Holland
Mary Mapes Dodge
Blackie & Son Limited
London and Glasgow

ISBN 978-9985-9940-3-0

Tõlkinud Ann Parts
Toimetanud ja värsid tõlkinud Linda Targo

Illustreerinud Tiiu Tüli
Kujundanud Lea Sõmer

Hans ja Gretel

Ühel selgel detsembrihommikul kaua aega tagasi küürutasid kaks kerges riides last Hollandis jääkaanega kaetud kanali kaldal.

Päike ei olnud veel tõusnud, kuid hahetaval taevavõlvil kumas silmapiiri kohal saabuva päeva märgina juba karminpunane viir. Suurem osa tublisid hollandlasi nautis rahulikku hommikuund, isegi härra van Stoppelnoze, see auväärne vana hollandlane, viibis veel vaikselt unehõlmas.

Vahetevahel liugles üle klaassileda kanalipinna mõni talunaine, ääreni täis korv pea peal, või sööstis uiskudel mööda rõõmus poiss, kes kiirustas linna päevatööle ning saatis külmast värisevate laste poole heatahtliku muige.

Samal ajal püüdsid vend ja õde, sest seda nad ju olid, kõvasti sikutades ja ähkides ning puhkides midagi oma jalgade külge kinnitada – ei, uisud need küll ei olnud, kindlasti mitte, vaid kõigest kohmakad puutükid, alt õhukeseks ja siledaks voolitud ning sees augud, millest käisid läbi toornaharibad.

Need veidra väljanägemisega riistapuud oli poiss ise, Hans, meisterdanud. Tema ema oli vaene maanaine, liiga vaene, et kasvõi mõeldagi oma lastele uiskude ostmisest. Rohmakad need “uisud” küll olid, kuid lapsed olid nendega jääl palju õnnelikke tunde mööda saatnud; ja nüüdki, kui meie noored hollandlased seal külmast punetavate sõrmedega uisunööre sikutasid, tõsised näod kummargil põlvede kohal, ei tulnud nägemus kättesaamatutest metalluisudest tumestama rõõmu, mis nende südames hõõgus.

Hetke pärast ajas poiss end sirgu, ja hüüdnud muretult: “Läki, Gretel!”, liugles toredasti kätega hoogu andes kergelt üle kanali.

“Ah, Hans,” kurtis õde, “mu teine jalg pole veel terve. Viimasel turupäeval hõõrusid nõõrid jala ära ja nüüd ma ei saa neid sama koha peale siduda.”

“Eks seo nad siis kõrgemale,” vastas Hans, ja õele pilkugi heitmata vedas ta jääle imeilusa kassikangakujundi.

“Aga kuidas? Nöör on ju liiga lühike.”

Lasknud heasüdamliku hollandlase kombel kuuldavale vile, mis meie keeli tähendaks, et plikad on ühed tüütud olevused, tüüris Hans õe poole.

“Mis sul küll arus oli, Gretel, et sa säherdused kotad jalga panid, kui sul on ju ometigi olemas head tugevad nahkkingad?! Isegi su puukingad on etemad kui need.”

“Aga Hans! Kas sa siis ei mäleta? Isa viskas ju minu ilusad uued kingad

tulle. Enne kui ma arugi sain, mis ta teeb, olid need keset põlevat turvast juba üleni kõveraks tõmbunud. Nendesinastega ma saan uisutada küll, aga puukingadega üldsegi mitte. Ole nüüd ettevaatlik...”

Hans oli võtnud taskust nõõrijupi. Lauuviisi ümiseses põlvitas ta õe kõrvale ja asus oma noorte tugevate käte kogu jõuga Greteli uisku kinnitama.

“Ai-ai!” oigas tüdruk valust.

Kärsitu rapsakuga kiskus Hans nõõri ära. Ta oleks selle ka ehtsal suurevenna-kombel maha visanud, kui ta just sel hetkel poleks märganud pisarat õe põske mööda alla veeremas.

“Küll ma ta sul alla seon... ole mureta,” sõnas ta äkilise õrnusega, “aga me peame kiirustama: emal on meid varsti vaja.”

Seejärel heitis ta otsiva pilgu enda ümber – kõigepealt maha, siis raagus pajuokstele oma pea kohal ja viimaks taevasse, kus nüüd toretsesid helesinine, karminpunane ja kullakarvaline viir.

Leidmata ühestki nimetatud paigast vajalikku, löid ta silmad äkki särama, ja näoga, et küll tema juba teab, mis ta teeb, võttis ta mütsi peast, eemaldas katkise voodri ning sättis selle pehme padjakesena Greteli kulu- nud kinga serva äärde.

“Noh!” hüüdis poiss võidurõõmsalt, sidudes samal ajal nõõre nii kähku, kui kohmetanud sõrmed lubasid. “Kas nüüd võib kõvasti tõmmata?”

Gretel tõmbas juba suu mossi, otsekui tahaks öelda: “Tee aga jah haiget,” aga ei vastanud midagi.

Hetke pärast naersid nad juba üheskoos, liueldes käsikäes kanalil, ja neil ei tulnud pähegi mõtet, kas jää ikka kannab või ei, sest Hollandis on jää üldiselt talv läbi korralik. Jää tekib veele kohe algul üpris otsustavalt, ja kaugel sellest, et iga kord vähegi ägedama päikesega õhukeseks ning ebakindlaks muutuda, kogub ta päev-päevalt jõudu ja trotsib helkides kõiki päikesekiiri.

Äkitselt tegi miski Hansu jalgade all: kriiks! kriiks! Siis muutusid tema liuglevad sammud lühemaks, lõppesid pahatihti nõksatusega, ja viimaks oli poiss jää peal siruli, vehkides käte-jalgadega meeletult õhus.

“Ha-ha-haa!” naeris Gretel. “Oli see vast tore uperpall!” Kuid tema kärelda sinise jaki all peitus õrn süda, ja kuigi tüdruk naeris, liugles ta graatsilise kaarega maas lebava venna juurde.

“Said sa haiget, Hans? Oo, sa naerad! Püüa mind kinni!” – ja juba ta sööstiski edasi, tundmata enam vähimatki külma; tema põsed õhetasid ja silmad sädelesid kelmikalt.

Hans hüppas püsti ja asus teda väledasti taga ajama, kuid Gretelit kinni püüda polnudki nii lihtne. Tüdruk ei jõudnud aga veel kuigi kaugemale, kui

temagi uisud hakkasid kriiksuma.

Uskudes, et vaba tahe on vahvuse juures kõige tähtsam, keeras ta äkitselt ringi ja uisutas otse tagaajaja käte vahele.

“Ahaa! Kinni püüdsin!” hüüdis Hans.

“Ehee! Mina püüdsin hoopis sinu kinni,” vastas tüdruk lahti rabeldes.

Just siis kuulsid nad selget, kõlavat häält hüüdmast: “Hans! Gretel!”

“Ema kutsub,” ütles Hans ning tõsines otsekohe.

Selleks ajaks oli kanal juba päikesest kullatud. Puhas hommiku-õhk oli oiuline ja uisutajate hulk aina kasvas. Kojukutset oli raske kuulda võtta. Aga Gretel ja Hans olid head lapsed: neil ei tulnud mõttesegi ahvatlusele järele anda ja viivitada; sedamaid tõmbasid nad uisud alt ära, jättes pooled sõlmedki lahti harutamata. Hans oma laiade kandiliste õlgade ja kohevate õlekarva juustega ulatus oma väikesel sinisilmsel õel kaugelt üle pea, kui nad nüüd kõrvuti kodu poole rühkisid. Hans oli viisteist aastat vana, Gretel aga alles kaksteist. Hans oli tugev, südamliku olemise ja ausate silmadega poiss ning tema laup näis kandvat kirja “Siin elab headus”, nõnda nagu Hollandis iga väikese suvemaja sissekäigu kohal ilutseb mingi mõttetera. Gretel oli nõtke ja vilgas, tema silmis vilkusid sädemed, ja kui sa tema palgeid vaatasid, siis need muutsid alalõpmata värvi nagu roosade ja valgete õitega lillepeenar, kui tuul sellest üle käib.

Niipea kui lapsed kanalilt ära keerasid, nägid nad oma vanemate majahütti. Nende ema pikakasvuline kuju, jakk ja undruk seljas ning liibuv tanu peas, seisis nagu pilt vildaka ukseava raamistuses. Oleks majake ka miili kaugusel asunud, ikka oleks see tundunud lähedal olevat. Sellel tasasel maal paistavad kõik kaugedki asjad selgesti kätte; kanad on niisama hästi näha nagu tuuleveskidki. Tõepoolest, kui poleks kaitsetamme ega kanalite kõrgeid kaldaid, võiks seista ükskõik kus keset Hollandit, ilma et näeks enda ning “maailma ääre” vahel küngast või mäeseljakut.

Mitte kellelgi polnud tõsisemat põhjust nendesamade tammide loomust tunda kui Brinkeri-omal ja hingeldavatel lastel, kes nüüd tema kutse peale koju jooksid. Aga enne kui ma seletan, miks see nõnda oli, lubage end kutsuda kiiktoolireisile sellele kaugele maale, kus te võib-olla esmakordselt näete mõningaid kummalisi asju, mida Hans ja Gretel nägid iga päev.

Holland

Holland on üks kummalisemaid maid päikese all. Teda peaks nimetama Veidrustemaaks või Vastuoksustemaaks, sest ta erineb ülejäänud maailmast peaaegu igas asjas. Esiteks, suur osa sellest maast on allpool merepinda. Ookeani hoidmiseks tema õigel kohal on ranga raha ja tööga rajatud suured tammid ehk kaitsevallid. Rannal on kohti, kus ookean mõnikord kogu oma raskusega maale peale rõhub ja vaene maa peab hirmsat vaeva nägema, et survele vastu pidada. Mõnikord annavad tammid järele või hakkavad lekkima ja sellel on kõige kohutavamad tagajärjed. Tammid on kõrged ja laiad, mõnel pool on nende peal majad ja puud. Mööda tammiharju kulgevad isegi toredad maanteed, kust hobused võivad teeäärsetele majadele ülevalt alla vaadata. Mööduvate laevade kiilud on sageli kõrgemal kui elamute katused. Katuseharjal oma poegadele nokka plagistavale toonekurele võib tunduda, et tema pesa on kõrgel, väljaspool igasugust ohtu, kuid kõrkjates krooksuv konn tema naabruses on tähtedele lähemal. Veeputukad sööstavad edasi-tagasi pääsukeste peade kohal, ja pajud näivad olevat longus häbist, et nemad ei suuda nii kõrgele sirutada kui pilliroog sealsamas kõrval.

Kõikjal võib näha kraave, kanaleid, tiike, jõgesid ja järvi. Justkui kuvale tõstetuna, ent ometi mitte kuivana sillerdavad nad päikese käes, võttes enda kanda lõviosa vilkast tegevusest, ja vaatavad üpris põlglikult kõrval laiuvaid vaikseid niiskeid põlde. Tekib kiusatus küsida: “Mis see Holland siis ikkagi on – maa või vesi?” Isegi rohelus, mis peaks olema maal, on ära eksinud ja endale kalatiikidel koha leidnud. Tegelikult on kogu maa nagu mingi veest küllastunud käsn, või nagu inglise luuletaja Butler ütles:

“See maa kui laev on ankrus rannavees,
siin nagu pardal liigub igrames.”

On inimesi, kes sünnivad, elavad ja surevad kanalilaevadel, ja neil on seal isegi aiad. Talumajad, katused peal nagu suured silmini tõmmatud kaabulotid, seisavad otsekui üleskääritud püksisäärtega puujalgadel, just nagu tahtes öelda: “Meie igatahes kavatseme, kui vähegi võimalik, kuivaks jääda.” Isegi hobused kannavad kapjade küljes laiu plaate, et mitte mudasse vajuda. Lühidalt, kogu maastik kujutab endast partide paradiisi. Suvel on see paljajalgsetele poistele ja tüdrukutele oivaline maa. Oh seda vees pladistamist! Oh seda laevukeste ujutamist! Oh neid paadisõite, seda õngitsemist ja suplemist! Mõelge ainult neile ridamisi lompidele, kus saab

päev läbi pilpalaevukesi ujutada, ilma et iialgi oleks tarvis otsa ümber pöörata. Aga küllalt juba! Üksikasjalikuma kirjelduse peale kihutaksid kõik mu lugejad nagu üks mees Zuiderzee* poole.

Hollandi linnad näivad esimesel pilgul majade, sildade, kirikute ja laevade rägastikuna, mille kohal kõrguvad mastid, tornid ja puud. Mõnes linnas on veesõidukid omanike väravaposti külge köidetud nagu hobused ning saavad oma lasti ülemiste akende kaudu. Emad kisendavad Lodewykile ja Kassyle hirmunult, et need aiaväraval ei kõõluks, kartes, et lapsed võivad ära uppuda! Veeteed on seal hoopis tavalisemad kui maanteed või raudteed; tarade asemel ümbritsevad mänguväljakuid, poldreid ja aedu aeglasevoolulised kraavid.

Mõnikord võib näha ilusaid haljaid põõsastarasid, kuid puust piirdeaedu kohtab Hollandis harva. Mis puutub kiviaedadesse, siis juba ainuüksi selle mõtte peale lööks hollandlane hämmastusest käsi kokku. Seal ei ole kive, välja arvatud need vägevad kivivallid, mis on teistest maadest mereranna tugevdamiseks ja kaitseks kohale toodud. Kõik väikesed kivid ja munakad, kui neid seal kunagi on olnud, paistavad sillutisse vangistatud või hoopistükki ära sulanud olevat. Tugevate, kärmete kätega poisid kasvavad puidpõllest välja habemekandjaks, ilma et nad iial oleksid leidnud kivi, millega lutsu visata või küülikut plagama peletada. Veeteed on needsamad kanalid, mis maa risti-põiki läbi lõikavad. Neid on igas mõõdus – suurest Põhja-Hollandi kanalist, mis on maailma ime, kuni sellisteni, millest poisike võib üle hüpata. Veebussid, hollandi keeles *trekschuiten***, liiguvad neil teedel vahetpidamata usinasti edasitagasi, vedades inimesi; veevankreid, hollandi keeles *pakschuiten***, kasutatakse kütuse ja kaupade veoks. Rohuste radade asemel viivad põllult lauta ja laudast aeda rohelised kanalid, ja põllumaad ehk poldrid, nagu neid siin nimetatakse, ei ole midagi muud kui veest kuivaks pumbatud suured järved. Nii mõnekski kõige elavama liiklusega linnatänavaks on vesi, sellal kui paljud külavaheteed on sillutatud telliskividega. Linnalaevad oma ümarate ahtrite, uhkete esitäävide ja rõõmsa-

* Zuiderzee — endine Põhjamere laht Hollandi rannikul; tänapäeval juba merest tammiga eraldatud mageveejärv IJsselmeer. Tõlkija.

** Kanalilaevad. Esimesena mainituist on mõned üle kolmekümne jala (üle 9 m) pikad. Nad näevad välja nagu pargastele paigutatud rohelised majad ja neid veavad kanalikaldal astuvad hobused. Reisilaevadel on kaks klassi, esimene ja teine, ja kui nad just pole üle koormatud, tunnevad reisijad end seal üsnagi koduselt: mehed suitsetavad, naised koovad või õmblevad, sellal kui lapsed väikesel lahtisel laevalael mängivad. Paljudel kanalilaevadel on valged, kollased või šokolaadivärvi purjed. Viimane värv tuleneb mingist parkainest, millega purjesid vastupidavamaks muudetakse. Autori märkus.

värviliseks maalitud külgedega on midagi täiesti omanäolist päikese all, ja hollandi vanker oma väikese naljaka kõvera tiisliga on ime ise.

“Üks asi on ometigi selge!” hõikab nüüd isand Roosapriil. “Selle maa elanikel ei tarvitse ialgi janu tunda.” Aga ei, Veidrustemaa jääb endale truuks. Hoolimata merest, mis rõhub peale, et sisse pääseda, ja järvedest, mis tahavad kõigest väest välja pääseda, ja kanalitest, jõgedest ning kraavidest, mis kipuvad üle kallaste, pole seal paljudes piirkondades joogiks kõlblikku vett; vaesed hollandlased peavad janu kannatama või jooma veini ja õlut või minema kaugele sisemaale, Utrechti ja teistesse soodsamatesse paikadesse selle hinnalise vedeliku järele, mis on vanem kui Aadam, ent ometigi värskes nagu hommikukaste. Tõsi küll, mõnikord võivad inimesed juua vihmavett, kui neil on nõusid selle kogumiseks, kuid üldiselt on nad nagu albatrossist jälitatud meremehed Coleridge’i* kuulsas poemis “Vana meremees”: nende silme ees on

vesi, vesi igal pool,
kuid juua pole teps!

Suured plagisevad tuuleveskid üle kogu maa jätavad mulje, nagu lasukuksid just praegu maha tohutute merelindude parved. Igal pool võib näha üpris kentsakaid puid, millele pügamisega fantastiline kuju antud, tüved aga võõbatud säravvalgeks, kollaseks või punaseks. Hobused on tihtipeale rakendis kolmekesi kõrvuti. Mehed, naised ja lapsed käivad ringi lahtiste kandadega puukingade klobinal; talutüdrukud, kel pole kallimaid, palkavad raha eest kavalere, et viimased neid kirmasel** saadaksid; ja abikaasad rakendavad end kanalikalda armsasti külge külje kõrvale ning veavad oma kraamipaadi turule.

Veel üks Hollandile iseloomulik nähtus on düünid ehk liivaluited. Mõnel rannaalal on neid õige ohtrasti. Enne kui luited jämeda pilliroo ja teiste taimede abil paigale kinnitati, saatsid nad sagedasti sisemaale liivatorme. Ja niisiis, nagu oleks veidrusi veel vähe, kaevavad talupojad mõnikord maad, et oma mulda kätte saada, ja sageli langevad tuulistel ilmadel põldudele, mis on päikesepaistelise nädalaga niiskust kogunud, kuivad (liiva) valingud.

Teisest küljest aga – paljud Hollandi veidrused üksnes tõstavad esile

* Coleridge, Samuel Taylor (1772—1834) — inglise luuletaja. Nimetatud müstilises poemis jutustab vana meremees oma kuritööst: ta on tapnud merede püha linnu albatrossi. Karistuseks hukub kogu laeva meeskond, ainult tema ise jääb ellu ja tal tuleb üle elada ränki katsumusi. Tõlkija.

** Kirmas — kirikupühaga seotud laat ning rahvapidu. Tõlkija.

selle rahva kokkuhoidlikkust ja visadust. Terves ilmas pole teist nii viljakat ja hoolsasti haritud maalappi kui see lekkiv, allikaterohke väike maa. Pole vapramat, kangelaslikumat inimtõugu kui selle maa vaiksed, pealtnäha loiu olemisega elanikud. Vähesed rahvad võivad end tähtsate avastuste ja leiutiste poolest tema kõrvale seada; ükski rahvas pole neid ületanud kaubanduses, meresõidus, tarkuses ja teaduses ega andnud nii õilsaid eeskujusid hariduse edendamise ja ühiskondliku hoolekande alal; ja ükski teine rahvas pole oma arvukusele vastavalt kulutanud rohkem raha ja tööd üldkasulikeks ettevõtmisteks.

Hollandil on läbi aegade kogunenud hiilgav loetelu kuulsatest ning imetlusväärsetest meestest ja naistest, tema suured ajalookroonikad annavad tunnistust kannatustest, vastupanuvõimest ja võitudest; ta võib uhke olla oma ususallivusele, ettevõtlikule vaimule, oma kunstile, muusikale ja kirjandusele. Hollandit on õigusega nimetatud Euroopa lahingutandriks, samavõrd on meil aga õigus teda ka maailma varjupaigaks pidada, sest kõigi rahvaste rõhutatud on seal peavarju ja julgustust leidnud.

Hollandis öeldakse olevat vähemalt üheksa tuhat üheksasada suurt tuuleveskit, mille tiibade pikkus on kaheksakümmend kuni sada kaksikümmend jalga. Tuulikuid rakendatakse puusaagimisel, kanepi ropsimisel, vilja jahvatamisel ja paljudel teistel töödel, kuid põhiliselt kasutatakse neid vee pumpamiseks alamikelt kanalitesse ja kaitseks sisemaa tulvavete vastu, mis pahatihti maa üle ujutavad. Suurtel tuuleveskitel on tohutu võimsus. Jämedal ümmargusel tornil, mis kõrgub vahel lausa vabrikuhoonete keskel, on peal veel üks väiksem torn, mis kahaneb üleval mütsitaoliseks katuseks. Ülemise torni jalga ümbritseb rõdu, kõrgel selle kohal ulatub välja telg, mida panevad pöörlema neli tohutu redelisarnase sõrestikuga tiiba.

Paljud tuulikud on üsna algelised ehitised, mis paistavad hädasti theni- list uuendamist vajavat, kuid mõned uuemad veskid on lihtsalt imetlusväär- sed. Nad on sedaviisi ehitatud, et vajaliku võimsusega töötamiseks pöörab mingi nutikas seadeldis nende tuulepüüdurid ehk tiivad tuulde täp- selt õige nurga all. Teisisõnu: mölder ise võib väikese uinaku teha ja üsna kindel olla, et kuni ta üles ärkab, jälgib tema veski tuule tugevust ja kasu- tab selle kõige otstarbekamalt ära. Nõrga tuulega sirutavad tiivad end välja, et tabada õrnematki õhuliikumist; kui aga tuleb tugev tuuleil, tõmbuvad nad selle puudutusest kokku nagu suured mimoosilehed ja lasevad end ainult poole jõuga ringi ajada.

Ühel vanal Amsterdami vangimajal, mida hüüti Saekojaks, sest vargad ja hulkurid, keda seal kinni peeti, pandi palke saagima, oli laiskade vahialuste karistamiseks eriline kong. Kongi ühes nurgas oli pump, teises aga avaus, millest lakkamatult vett sisse voolas. Vahialusel jäi valida, kas

ennast mitte liigutada ja ära uppuda, või oma kalli elu eest pumba juures rabada ja vesi madalal hoida, kuni vangivaht, kes ta keldrisse oli pistnud, heaks arvas ta sealt välja lasta. Aga mulle näib, et loodus on selle väikese meeletahutuse suureviisiliselt kogu Hollandis sisse seadnud. Hollandlased on alati oma olemasolu pärast pidanud vett pumpama ja tõenäoliselt peavad nad seda tegema ikka ja igavesti.

Igal aastal kulutatakse tammide parandamiseks ja veetaseme reguleerimiseks tohutuid summasid. Kui need tähtsad tööd hooletusse jätta, muutuks maa elamiskõlbmatuks. Nagu ma ütlesin, on tammide purunemisel juba olnudki kohutavaid tagajärgi. Aegade jooksul on märatsevad vetevood enda alla matnud sadu külasid ja linnu, ja hukkunud on ligi miljon inimest. Üks kõige kohutavamaid üleujutusi, mis iial juhtunud, leidis aset 1570. aasta sügisel. Enne seda oli kakskümmend kaheksa hirmsat uputust mitmeid Hollandi alasid üle ujutanud, kuid see oli kõigist kõige hirmsam. Õnnetu maa oli juba pikka aega Hispaania vägivallavalitsuse all äganud ja näis, et nüüd jõudsid tema kannatused haripunkti. Kui me loeme Motley* “Hollandi Vabariigi tõusu ajalugu”, tekib meis harras austus selle vapraraahva vastu, kes on pidanud nõnda palju üle elama, Rännatama ja trotsima.

John Motley jutustab meile suure üleujutuse põnevas kirjelduses, kuidas pikemat aega kestnud tormituul Atlandi ookeani voogusid Põhjamerere ajas, kuhjates neid vastu Hollandi rannaalasid; kuidas ülemäära koormatud tammid kõikjal lihtsalt minema pühiti; kuidas isegi Hand-bos** – ehitatud küll maasse rammitud tammepalkidest, tugevdatud rauaga, kinnitatud raskete ankrutega ning tihitud kruusa ja raudkividega – sidumiskoõrriina tükkideks katkes; kuidas kaluripaadid ja suured laevadki maismaale kantuna seal puudesse takerdusid või majade katuseid ja seinu rammisid, ja kuidas kogu Friisimaa oli viimaks muutunud mäslevaks mereks. “Arvutu hulk mehi, naisi ja lapsi, hobuseid, härgi ja lambaid ning muid koduloomi heitles igal pool lainetes. Igast paadist ja igast esemest, mis võis paati asendada, haarati meeletahutlikult kinni. Kõik majad olid üle ujutatud, kalmistud andsid isegi surnud välja. Elav maimuke hällis ja ammugi maetud surnukeha oma kirstus ulpisid kõrvuti veepinnal. Vanaaja veepuutus oleks nagu uuesti alanud. Kõikjale – puude otsa, kirikutornidele – oli kobarasse kogunenud inimesi, kes palusid jumalalt halastust ja ligimeste abi. Kui siis torm viimaks rauges, hakkasid kõikjal sõeluma paadid, päästes neid, kes

* Motley, John (1814—1877) — ameerika ajaloolane. Kirjutanud raamatuid ka Hollandi kohta. Tõlkija.

** Selle kaitsetammi nimi võiks eesti keeles olla Kätemets (hand on hollandi keeles käsi, bos [ch] — mets). Tõlkija.

vees heitlesid, kogudes kokku hädalisi katustelt ja puude otsast ning korjates üles nende kehad, kes juba uppunud.” Mõne tunniga oli hukkunud vähemalt sada tuhat inimest. Tuhanded ja tuhanded loomakorjused ligu-nesid vees, ja igat liiki varale tehtud kahju oli võimatu kokku arvata.

Robles, Hispaania kuberner, tegi õilsameelsena kõik, mis võimalik, et elusaid päästa ja katastroofi koledust leevendada. Hollandlased olid teda varemalt vihanud tema Hispaania või Portugali päritolu tõttu, kuid õnnetusetunnil võitis mees oma headuse ja agara tegutsemisega kõik tänulikud südamed enda poole. Peagi hakkas ta tammide ehitamisel paremat moodust rakendama ja pani maksma korra, et tammide korrasoleku eest vastutavad edaspidi selle maatüki omanikud, kus tammid asuvad. Sellest ajast peale jäid rängad üleujutused harvemaks, kuigi vähem kui kolmesaja aasta jooksul pühkis ikkagi kuus kohutavat uputust üle maa.

Kevaditi on sisemaal alati suurvee üleujutuseoht, eriti sula ajal, sest jää-pankadest ummistunud jõed tõusevad enne üle kallaste, kui nad jõuavad kiiresti kerkiva vee ära ookeani viia. Kui lisaks veel arvestada kaitsetam- mide vastu hõõruvat ja pressivat merd, pole ime, et Holland on tihtipeale häireolukorras. Õnnetuste ärahoidmiseks rakendatakse tõsiseid ettevaatus- abinõusid. Ohtlikesse kohtadesse paigutatakse insenerid ja töömehed ning ööd ja päevad läbi peetakse hoolikalt valvet. Kui antakse ohusignaal, ruttav- vad kõik elanikud appi, et üheskoos ühise vaenlase vastu välja astuda. Kui igal pool mujal arvatakse, et õled on vees kõigest kõige abitumad, siis Hol- landis saab neist pealetungiva tulvavee vastu peamine tugi. Tohutud õlg- matid surutakse vastu kaldavalle ning kinnitatakse savi ja raskete kividega, ning kui need kord juba paika on pandud, ründab ookean neid asjatult.

Raff Brinker, Greteli ja Hansu isa, oli aastaid kaitsetammide juures ametis olnud. Kord, kui üks üleujutus jälle maad ähvardas ja mehed kesk hirmuäratavat tormi, pimeduses ja lumelörtsis nõrga koha kindlustamisega Veermyki lüüsi juures ränka vaeva nägid, kukkus ta tellingutelt alla ja too- di meelemärkusetult koju. Sellest tunnist saadik polnud mees üldse enam töötanud; eluvaim oli tal küll sees, aga meelemõistus ja mälu olid läinud.

Gretel ei mäletanudki teda teisiti kui ainult kummalise vaikiva mehena, kelle tühja pilguga silmad jälgisid teda kõikjal, kuhu ta astus; Hansul aga oli veel meeles südamlilik röömsahäälne isa, kes võis teda lõputult kukil kanda ja kelle muretu laul näis ikka veel läheduses kajavat, kui ta öösiti unetuna lebas ja kuulatas.